

Han berättar om Blåsmusiken i Arvika under perioden 1920-1970

Sammanställningen "Han berättar om blåsmusiken i Arvika under perioden 1920-1970" har gjorts av Rune Carlsson. Bengt Hultkrantz, Henry Persson och Seth Wiklundh har bidragit med foton och vissa uppgifter.

Arbetet har utförts under sommaren och hösten år 2001

1920-talet

Blåsorkestern CORONA bildades i början av 1920-talet. Den bestod av ca 12 amatörmusiker under ledning av posttjänstemannen Fritz Sandström som kom till Arvika 1924 från Söderhamn. För att finansiera inköp av instrument så tog mannarna en växel i bank. Uniformen bestod av egna mörka kostymer, vit skjorta och mörk slips samt vit skärmmössa. Orkestern spelade vid olika arrangemang i Arvika samt runt om i Värmland och Norge.

När utställningen hölls i Arvika 1933 skulle orkestern spela men då hade flera av gubbarna flyttat till andra orter och Sandström fick komplettera orkestern med några yngre pojkar. I fortsättningen ville de yngre pojkarna bilda en särskild gossorkester vilket framgår nedan under de följande åren.

CORONAS repertoar omfattade populärmusik, marschmusik och dansmusik och de spelade ofta till dans på olika platser. Orkesterns besättning var 2 Flöjter, 1 Klarinett, 1 Sopransaxofon, 1 Esskornett, 2 B-kornett, 1 Althorn, 1 Tenorbasun, 1 Tenorhorn, 2 Bastubar samt slagverkare. Fritz Sandström alternerade vid behov mellan Piccoloflöjt, Essklarinet och Sopransaxofon. Bilden nedan är tagen i Folkets Park i Arvika.

Här känner man igen Agnar Bergman (Esskornett), Fritz Sandström (Sopransaxofon), Einar Pettersson (Bastuba), Bengtsson (B-kornett), Edvind Löfqvist (Tenorbasun), Edvard Karlsson (Runes far Althorn) och Alf Sveder (Bastuba). På bilden saknas Kurt Kullgren (Klarinet).

Under 1920-1930-talen fanns musikkårer även på bruksorterna Brättne, Glava, Hillringsberg och Jössefors varav den senare var verksam ända in på 1940-talet. Även Frälsningsarmén i Arvika hade en egen musikkår under 1930-1940-talen.

1930-talet

Sandströms Gossorkester bildades av Fritz Sandström år 1933 och bestod av ett 20-tal yngre pojkar. De flesta boende på Nyckelmyren, och i "107:an" i Arvika. Uniformen bestod av vita byxor och skjortor med mörk slips, vit skärmössa och vita skor. Övningarna skedde på Metallfabriken i Arvika.

Följande år fick de lära sig marschera mera noggrant. Det blev nu tradition att varje år i arla morgonstund spela in våren den 1:a Maj och marschera genom staden från syd till nord och från öst till väst vilket blev ett mycket populärt och uppskattat inslag.

Från vänster framifrån på bilden igenkännes Bengt Jonsson, Sverker Karlsson, Fritz Sandström, Sven Johansson, Rune Larsson, Ove Johansson, Esse Strömberg, Stig Sahlin, Tore Lund, Gunnar Olsson, Charles Karlsson, Tage Forslund, Sigurd Persson, Tage Nilsson, Henry Persson, Einar (Eje) Ekstedt, Gunnar Olsson, Willy Fernestad, Lars Danielsson och Sven Karlsson.

1940-talet

När många av gossorkesterns medlemmar hade skingrats organiserade Fritz Sandström en ny orkester kallad Sandströms Blåsorkester vilken bestod av ett 20-tal pojkar huvudsakligen kvarvarande från gossorkestern. Uniformen bestod av marinblå kavajer och byxor, vit skjorta med mörk slips samt vit skärmössa.

1942 deltog orkestern i sluttävlingen för de fem bästa ungdomsorkestrarna i Sverige. Tävlingen var anordnad av Radiotjänst och gick av stapeln i Stockholms Konserthus och sändes även i radio. Orkestern vann första pris och fick en vacker bronsplackett av Radiotjänst. Varje deltagare fick en silverlyra med året 1942.

Basisten Sven Karlsson var ett år för gammal för att få delta och Sandström fick i all hast låna en basist från Ingesundsskolan vid namn Fingal Ström. Han var dock så långhårig att Sverker Karlsson, en av trumpetarna och frisörlärling, fick ta in honom på tågtoaletten för att hyfsa till och klippa honom under tågresan till Stockholm.

Orkestern gjorde också en minnesvärd konsertresa till Sandströms hemstad Söderhamn. Denna resa höll på att gå i stöpet därför att ett par av pojkarna jobbade på Vidus Möbelfabrik i Arvika och kunde inte få ledigt för att delta i resan. Sandström hade ett väldigt besvär med att övertala disponenten och verkmästaren att låta pojkarna få ledigt.

Han fick dock klart för sig att pojkarna inte skulle bli avskedade om de skolkade utan lov. Sandström sade till verkmästaren "Du får ge pojkarna en riktig utskällning när de kommer tillbaka så löser vi problemet enklast". Verkmästaren gick med på detta och orkestern kunde fullfölja resan till Söderhamn. Framträdanden skedde i övrigt vid traditionella spelningar i Arvika men också bl.a. i Karlstad, Oslo och Kongsvinger.

Senare under 1940-talet när flera av medlemmarna hade slutat så framträdde kvarvarande gamla samt nya musikanter vid Vår- och 1:a Maj firande samt övriga arrangemang t.ex. Barnens Dag i Arvika. Numera dock utan särskilda uniformer. Reveljen på 1:a Maj började i regel vid 6-tiden på morgonen med marschering från Ängen via Högåsen, Haga, Agneteberg till Kyrkbron.

Där tog man paus och inbjöds till kaffe med dopp hos Lööf på Sommarro för att därefter avsluta marschen mot centrum vid lunchtid. Därefter var det Demonstrationståg i regel kl 13:00 med marsch från torget till Cirkusplatsen i Arvika. Vid firandet av Svenska Flaggans Dag den 6 Juni marscherade man från Torget till Viksvallen.

På bilden av den tidigare blåsorkestern känner man igen från vänster framifrån Gunnar Nilsson, Erik Magnusson, Esse Strömberg, Ove Johansson, Fritz Sandström, Åke Olsson, Erik Bergqvist, Stig Sahlin, Tore Lund, Bengt Jonsson, Lars Danielsson, Rune Larsson, Sverker Karlsson, Rune Svanö, Tage Nilsson, Charles Karlsson, Henry Persson, Sigurd Persson, Sven Johansson, Göran Melin och Sven Karlsson.

Bilden är från 1938.

Tyvärr saknas bild från orkesterns framträdande och vinst i Radiotjänsts tävling i Stockholm 1942 men där medverkade också Bengt Hultkrantz som 15-åring. Lagomt nervös vilket inte blev bättre när han fick se sin stol saknas på Konserthusets scen och nästan gick vilse när han sökte efter den i huset.

Folkskolans Blåsorkester bildades av Fritz Sandström och hans blåsarelever från Stadsskolan och Hagaskolan i Arvika år 1942. Vid bildandet samlades intresserade och av Sandström vidtalade elever i Stadsskolans Aula (nuvarande Centralskolan). På golvet låg olika instrument utlagda bla Tenorhelikon, Bashelikon, Althorn och Trumpeter etc, Sandström sade till pojkarna att ta det instrument som de själva skulle vilja spela men han styrde till viss del så som han trodde skulle bli bäst. Han sade t.ex. "Rune Carlsson som är stor och stark (13 år) får ta Bashelikonet."

Orkestern kom igång och repeterade på skolan och marschtränade på skolgården till "I sommarens soliga dagar". Paradnumret var emellertid "Stürmmarsch". I orkestern ingick ett 15-tal gossar. Orkestern hade ingen speciell uniform annat än en blå skolmössa. Den 1:a Maj 1944 deltog orkestern i sitt första Demonstrationståg. Gossarna var då mellan 10-15 år.

Under de kommande åren gjordes flera olika framträdanden. Bl.a. vid De Gamlas Dag hos Helmer Sveder på Hagviken i V:a Sund, Barnens Dag i Arvika, Mariebergsskogen i Karlstad. Vi åkte tåg till Karlstad och buss till Bomstadbaden där vi övernattade i tält.

Bilden är tagen vid demonstrationen år 1944. Längst fram till höger går ledaren Fritz Sandström. Närmast honom till vänster syns Sven-Erik Ekholm, Bengt Johansson, Ramon Hedenström samt Jörgen Spångberg sedermera regementsmusiker och musikledare i Kalmar.

I andra ledet två från höger skymtar Stig Lindh (10 år Althorn) och längst bak till vänster går Rune Carlsson (15 år Bashelikon). Båda fortfarande år 2001 aktiva i Arvika Stadsmusikkår efter att sedan starten 1982 under 17 år har varit kassör resp ordförande i kåren.

Framför Rune går Stig Rann blivande regementsmusiker, fackföreningsledare och utbildare inom LO. Bakåt till höger skymtar Karl-Erik Karlsson ("KEK" Klarinett). Skymd på bilden är trumslagaren Lars Köhmqvist senare pianolärare vid Kommunala Musikskolan i Karlstad.

Den pågående verksamheten med blåsmusiken i Arvika uppmärksammades också i ett nummer i Iris o Heimdalsamatörernas årliga revy på Folkets Park, Arvika år 1945 genom följande "Första maj visan" skriven av Gunnar Sundström. Visan framfördes av Arvid Kling som var utrustad med orkesterns stora Bashelikon. Arvid föreställde en elev vid skolan.

Första maj visan

Melodi: Dä va dans borti vägen...

Text: Gunnar Sundström

I vår skolklass ja satt här i vintras å dåse
å va vårtrött å slö när dä knäpptø i låse
å i dörra stog Dalberg å sa:
"Den bland Er som tø sjongø å spøø ä bäst här
på övning i kväll ska mä Sandströms orkester",
å dä föll se j se att dä blø ja.

Å när klocka va sju va ja åter tøbaka
å på langt höll ja hör hur dä tuta å braka
dä lät "bom", dä lät "bom", dä lät "bom".
Dä va Sandström som öva, ja tror han va grini,
för han stog där præcis som en an Toscanini,
"Vi tar om, vi tar om, vi tar om."

Ja blø lomhörd mä gtt ja kom in uti rommø
för di töt i trumpetø å trommø på trommø,
å i plåtlock dä skrällø och skrall.
Å nu tror ja bestämt på att Jerikos murø
di ramlø ihop när di blåstø i lurø
för mot sånt vill dä tø å stå pall.

Ja sjönk ner på en stol, men när Sandström fæek se mej
skøn han öpp som en sol, å gtt horn stack han tø mej
som va stort se ja nästan blø skraj.
Dä ska vär tø å kunne få ljud uti tocknø
män ja blåstø se taklampa börje å slocknø
å se övø vi tø förstø maj.

Förstø maj va ja oppø förrn' klocka va fyra
dä ä langt tø å gå när en bor nerpå Myra
å på hornø en strøter å bär.
Klocka fem stog vi allø som stampa ur backøn
mä Sandström i spøtsøn mä mössa på nackøn.
Dä va vårn, dä va vårn som va här.

Þá va mólę se himmel kring körktöppen hängde
som ę trasig gardin å en regndröppe slängde
när vi börje vår marseh genom stan.

Ja feek som motvär' i hornę brevę apotķę
sô ton ja blåste geek rakt som i kvęķę
dä tar ti förrn vę sånt en blir van.

Stan va folktom å öde å allt va vi mötte
va en katt, men i fönstra vi såg hur di glötte
bak gardiner mä grvaken min.

Þá va atalt te gå mä ett horn ikring nacken
å te slut feek ja sendrag vę Skogsbergs i backen
men fysiken i övrigt va fin.

Ifrån körkbroa norrut vi gjorde ę sveve
å tebaka mot stan, men vę Konsum geek dreve
förbi Krusköpps å te Sôfilunn.

Men på Högåsen duggregne börje å silę
vi satt säkert en kvart inn hos Sandström å vilę,
för dä lättę väl på om ę stönn.

När vi startę igen va humöre i böttęn.
Ja va naekstyv å stęl se dä knakę i skröttęn.

Minneberg glę förbi som i trans.
¶ te råga på allt feek ja mjälthogg i magęn
ja trodde den yttersta dommen va slagen
å ja mestę bå takta å sans.

Þá va jämt som en mardröm, å met framför parkęn
börje ösregne skvale som täljkniv i markęn
men vi blåste för fullt där vi geek.

Men i strutęn på hornę se regnvattnę packę
å fastän ja blåste se svettęn den laekę,
Va en kallsup dä enda ja feek.

Män dä tog ju ett slut fast vi nästan ble dränkte
å när åter på skolgårn vi stog där, ja tänkte
dä ä vårn, dä å vårn som ä här.

Men när sän vi på Sommarro satt å drack kaffe
sô sa ja te Sandström, att nu kan du skaffe
en annan som bastuba bär.

Fotnot

"Apoteke", "Skogsbergs" och "Konsum" är nuvarande resp. Lindex, Kv. Långdansen mot Hagagatan och Jenny's parkering. Dalberg som nämns var överlärare för skolorna i Arvika.

Här marscherar gamla och nya musikanter vid Barnens-Dagsfestligheterna i Arvika år 1945. Som synes så har orkestern inga särskilda uniformer. Bilden är tagen i hörnet där Jysk Bäddlager nu ligger.

På bilden känner man igen i första ledet från vänster: Stig Rann, Bengt Hultkrantz, Mats Johansson och Isse Eriksson. I andra ledet går: Roger Svensson, Bengt Johansson, Arne Lill och Sven-Erik Ekholm. I tredje ledet: Rune Carlsson, Stig Lindh, Kjell Svedberg och sist går Trumslagaren Lars Köhmqvist och Tony Sandström som slår cymbaler.

År 1948 gästade "Sandströms Gossar" vänorten Skive i Danmark och medverkade vid firandet av Börnehjelpsdagene (Barnens Dag). Gossarna hade då växt till sig och man lyckades plocka ihop av de gamla marinblå uniformsjackorna och de vita skärmmössorna och till detta hade man egna vita skjortor, slips och grå byxor.

Resan skedde med tåg till Göteborg, båtfärja till Fredrikshamn samt tåg därifrån till Skive. Efter övernattnig på en skola i Göteborg så åkte vi med färjan Prinsessan Christina till Fredrikshamn. Under färden spelade orkestern på däck och där fick orkestern spontant pengar av en resenär till glass och dricka som tack för framträdandet.

I en artikel i Göteborgs Posten fick också orkestern beröm för sitt framträdande och välartade uppförande. Gossarna ställde t.ex. tillbaka de använda stolarna efter sin spelning som det stod i artikeln. Gossarna inackorderades och blev väl omhändertagna i privata hem i Skive.

Festligheterna inbringade 26.000:- till Barnehjelpen. Som tack fick Fritz Sandström vid konserten i Skive Stadspark mottaga en blomsterhyllning från Skive Stad och föreningen Norden samt ett fotoalbum från festligheterna där det gavs uttryck för arrangörernas stora tillfredsställelse med orkesterns medverkan.

Bilden är tagen i Skive och Barnetåget genom staden. I främre ledet känner man igen regementsmusikerna Stig Rann (Tenorbasun), Jörgen Spångberg (Klarinett), Leif Svensson (Flöjt) samt amatören Isse Eriksson (Klarinett).

1950-talet

Arvika Musikkår bildades av tidigare medlemmar i olika blåsorkestrar i Arvika och under ledning av Musikfanjunkare Paul Karlsson som kom från militärmusikkåren i Östersund och nu hade tjänst som musiklärare vid Kommunala Musikskolan i Arvika. Musikkåren bestod av 12-15 man. Uniformen utgjordes av marinblå kavaj, grå byxa och basker samt vit skjorta med slips. Framträdandena skedde huvudsakligen vid de traditionella spelningarna i Arvika såsom Valborgsmässofirandet på Sägudden, 1:a Maj och Barnens Dag. Under sommarkvällar och vissa söndagar konserterade musikkåren i Stadsparken i Arvika.

Av mer ovanliga spelningar man gjorde kan nämnas en backhoppartävling på skidor i Fallebergsbacken i Arvika den 20 februari 1954 med flera utländska deltagare vars nationalsånger skulle spelas. Ett ganska unikt inslag var att den Japanska nationalsången fick sitt svenska uruppförande i Arvika. Givetvis med anledning av de två Japanska hopparna som deltog i tävlingen. Musikkåren klarade uppgiften perfekt och fick tillfredsställelsen genom ett särskilt tack från de långväga gästernas sida.

Det hade varit ett stort jobb att få tag på noterna till det relativt sällan förekommande musikstycket. Slutligen trädde Japanska Legationen i Stockholm in som räddande ängel och sände noterna till Arvika. Men för stor symfoniorkester. Det blev för Paul Karlsson att sätta sig ner med notpapper och penna och skriva om alltsammans för mindre besättning som passade musikkåren.

Efter viss "diskussion" och provnyttande för Japanerna i omklädningsbaracken vid hoppbacken så kunde den Japanska Nationalsången genomföras med godkänt resultat.

På bilden av den marscherande musikkåren från torget i Arvika känner man igen Olle Skoogh, Hasse Andersson, Bengt Hultkrantz, Henry Persson, Bengt Johansson, Ferry Janson, ledaren Paul Karlsson, Kjell Svedberg och Rune Carlsson. Vidare ingick också Seth Wiklundh, Tage Nilsson, Sven Karlsson, Ove Johansson, Stig Lindh och Sven-Erik Ekholm.

1960-talet

När Arvika Musikkår upphörde så bildades FCO-orkestern lydande under Arvika Fackliga Centralorganisation och med Seth Wiklundh som ledare. Efter Paul Karlsson epokens tid så blev det tyst och tomt under ca 1 år. Stig Rann och Seth Wiklundh undersökte om det fanns möjligheter att starta på nytt.

För att få ekonomisk hjälp så kontaktades FCO och ABF och därigenom tillkom namnet FCO Musikkår under ledning av Seth Wiklundh. Repetitionerna bedrevs som studiecirkel i ABFs regi vilket gav lite pengar till driften. FCO bidrog med ett årligt belopp mot att musikkåren ställde upp och medverkade vid olika möten bl.a. 1:a Maj.

Lokalfrågan löstes genom att man fick använda vindsvåningen över gamla Pianofabrikens kontor på Ö:a Esplanaden i Arvika mot att man röjde och städade dessa utrymmen. Efter hand anskaffades gamla skåp där notmaterial och utrustning kunde förvaras.

Musikkåren var verksam under ca 8 år och utförde ett flertal olika spelningar bl.a. Invigning av Westlanda Flygfält, SM på skidor i Arvika, Politikerträff med ett flertal regeringschefer från Europa bland andra Willy Brant, Bruno Kriesky, Olof Palme med flera, Valborgsmässosfirande på Sågudden i Arvika, Morgonmusik på 1:a Maj runt om i Arvika med omnejd.

Varje år på Kristihimmelfärdsdag spelade musikkåren koraler på Trefaldighetskyrkans trappa i Arvika som invigning av gudstjänsten. Bilden är tagen av redaktör Evald Lier på Arvika Nyheter åtföljt av följande brev.

“Härmed bär jag att få skänka en kopia av den bild jag tog för Arvika Nyheter vid FCO:s Musikkårs förnämliga friluftskonsert vid Arvika Östra Kyrka Kristihimmelfärdsdag år 1967. Ni kanske har glädje av att ha bilden i Edra arkiv. Högaktningsfullt Evald Lier red. Arvika Nyheter”.

Uniformen bestod av Mörkblå kavaj, grå byxor, vit skjorta med mörkblå slips samt vit skärmmössa. I slutet av 1960-talet så minskade antalet medlemmar och FCO:s Musikkår avvecklades. Flera av de kvarvarande medlemmarna medverkade sedan i Charlottenbergs Musikkår som då leddes av Bertil Krantz.

På bilden från vänster känner man igen Stig Rann (Trombon), Henry Persson (Tenorbasun), Sven Warg (Tenorbasun), Edvard Karlsson (Tenorhorn), Kjell Svedberg (Trombon), Per-Arne Johansson (Tenorbasun), Alf Johansson (Althorn), Stig Lindh (Horn), Stig Sahlin (Klarinett), Gustaf Kraft skymd (Horn), Hasse Andersson skymd (Bachelikon), Birger Rosqvist skymd (Klarinett), Kurt Lindh (Trumpet), Bengt Johansson (Trumpet), Sven-Erik Ekholm (Trumpet), Bengt Jonsson (Trumpet) och med ryggen mot kameran ledaren Seth Wiklundh (Esskornett).

1970-talet

Under 1970-talet låg blåsmusiken nere i Arvika. Vid Kommunala Musikskolan drevs en liten blåsorkester bestående av elever vid skolan. Några större offentliga framträdanden gjordes dock inte.

Vid behov av blåsmusik i Arvika så anlätades under flera år Charlottenbergs Musikkår och även musikkårer från Norge. Inte förrän i november 1982 blev det åter aktivitet i Arvikas blåsmusik när Bertil Krantz musikledare vid Kommunala Musikskolan och Rune Carlsson i samverkan bildade Arvika Stadsmusikkår.

I denna är de under ”1940-talet” nämnda gossarna Bengt Hultkrantz, Rune Carlsson, Stig Lindh och Kjell Svedberg nu år 2002 fortfarande aktiva.